

Elevtall ungdomsskolen 2010-2011 – utvidet analyse

Nasjonalt senter for fremmedspråk i opplæringen – Notat 3/2011 (17.3.2011)

Innledning

Utdanningsdirektoratet har publisert elevtall for skoleåret 2010-2011. Tallene er tilgjengelig gjennom Grunnskolens informasjonssystem (GSI): <http://www.wis.no/gsi>. I dette notatet beskriver vi situasjonen for fremmedspråk og språklig fordypning. Notatet inkluderer også tall for arbeidslivsfaget, som er et nytt fag under utprøving på ungdomstrinnet. I tabell 1 gjengis antall elever per fag på 8. trinn for inneværende skoleår sammenliknet med i fjor. Vær oppmerksom på at samlet antall elever på 8. trinn i år er noe lavere enn i fjor. Dette må tas i betraktning når man ser på elevtallene for de enkelte fagene. For å få et realistisk bilde av utviklingen per fag har vi valgt å også ta med fagenes relative andel.

Tabell 1. Antall elever (i absolutte tall og relativt¹) per fag (fremmedspråk og språklig fordypning) på 8. trinn i skoleåret 2010-2011 sammenliknet med 2009-2010.

Fag	Elevtall 8. trinn i 2009-2010		Elevtall 8. trinn i 2010-2011	
Fransk	9411	14,6%	9792	15,5%
Spansk	20859	32,4%	20314	32,1%
Tysk	16779	26,1%	16137	25,5%
Andre fremmedspråk	176	<1,0%	205	<1,0%
Fremmedspråk i alt	47225	73,3%	46448	73,3%
Fordypning engelsk	12165	18,9%	10627	16,8%
Fordypning norsk	3327	5,2%	3073	4,9%
Fordypning samisk	19	<1,0%	38	<1,0%
Fordypning i alt	15511	24,1%	13738	21,7%
Arbeidslivsfag ²	320	<1,0%	1956	3,1%
Ikke oppført under fag ³	1345	2,1%	1206	1,9%
I alt	64401	100%	63348	100%

¹ Summen av prosentene kan avvike fra 100% grunnet avrundingsfeil.

² Arbeidslivsfag er et nytt fag som er under utprøving fra skoleåret 2009-10. Se eget punkt på side 3-4.

³ Samlet antall elever for fagene i oversikten for fremmedspråk og språklig fordypning (tabell H i GSI) er noe lavere enn samlet antall elever på 8. trinn. Dette kan skyldes at noen elever er fritatt for undervisning i disse fagene og av den grunn ikke har blitt oppført under enkeltfag. Forskjellen kan også skyldes feil ved innrapportering av tallene fra skolene til GSI.

Antall elever som har valgt fremmedspråk, ligger samlet sett omtrent på samme nivå som i fjor: 47225 elever i 2009-2010 og 46448 elever i 2010-2011. I begge årene utgjør dette 73,3% av elevene. Hvis vi ser på enkeltfagene, kan vi registrere at fransk har hatt en liten økning sammenliknet med i fjor: nesten 9800 elever (ca. 15%) valgte fransk i 2010-2011, som er ca. 400 flere enn i fjor. Spansk og tysk har litt færre elever enn i fjor: ca. 20300 elever og 32% valgte spansk og ca. 16100 elever og 25% valgte tysk. Endringene er marginale tatt i betraktningen at også samlet antall elever har gått ned.

I år er det færre elever som velger fordypning i engelsk eller norsk, ca. 22% mot 24% året før. Dette kan ha sammenheng med at utprøvingen av arbeidslivsfaget er utvidet. I år deltar nesten 2000 elever i utprøvingen mot ca. 300 elever i fjor.

Store og små fremmedspråk

Spansk, tysk og fransk er de tre dominerende språkene på ungdomstrinnet. Andre fremmedspråk enn disse utgjør samlet ca. 200 elever, dvs. under 1% av elevmassen. Det gis opplæring i russisk til ca. 50 elever på 8. trinn på en rekke ungdomsskoler i Troms og Finnmark. Her finner vi også noen små elevgrupper som har finsk eller samisk som fremmedspråk. Kinesisk undervises i år til ca. 70 elever på 8. trinn på ungdomsskoler i Bergen, Bærum, Oslo og Trondheim. En skole i Drøbak gir opplæring i italiensk.

En rekke skoler i Oslo tilbyr arabisk, tyrkisk eller urdu. Elevene som velger disse fremmedspråkene (i alt ca. 50) har som regel språket som morsmål. Arabisk, tyrkisk og urdu er også blant de ti største språkene som undervises i forbindelse med morsmålsundervisning/ tospråklig fagundervisning i grunnskolen. Andre store språk i denne sammenhengen er albansk, kurdisk, polsk, somali, tamil, thai og vietnamesisk (kilde: SSB).

Regionale forskjeller

Bak oversikten i tabell 1 skjuler det seg til dels store regionale forskjeller. Tysk og spansk har en relativt jevn spredning over landet. Størsteparten av elevene hadde anledning til å velge disse to fagene. Fransk tilbys derimot på betydelig færre skoler (som ofte befinner seg i de større byene), og det gir tydelige utslag på statistikken. Hvis vi sammenlikner fylkene med hverandre (se tabell 2 nedenfor), ser vi at ca. 20-25% av elevene i Oslo, Akershus og Vestfold har fransk, samtidig som andelen ligger under 10% i Telemark, Nordland og Finnmark. Tallene for spansk er mer stabile, med unntak av Finnmark og Sogn og Fjordane, hvor mange skoler ikke tilbyr faget og andelen spanskelever er under 20%. Tysk tilbys på forholdsvis mange

skoler, og det fører til at andelen elever med tysk er ganske lik i de forskjellige fylkene. Et unntak danner Oslo, Troms og Finnmark, som alle ligger på ca. 20%. I Sogn og Fjordane har derimot hele 40% av elevene tysk.

Andelen elever med fremmedspråk varierer fra over 80% i Oslo og Rogaland til under 50% i Finnmark. Likevel har Finnmark, sammen med Oslo, den største bredden når det gjelder tilbud av forskjellige fremmedspråk.

Tabell 2. Andel elever per fag på 8. trinn i skoleåret 2010-2011, fylkesvis.

	Fransk	Spansk	Tysk	Andre språk	Engelsk ford.	Norsk ford.
Østfold	18%	27%	28%	-	17%	5%
Akershus	22%	33%	25%	< 1%	13%	3%
Oslo	24%	34%	18%	1%	16%	3%
Hedmark	16%	29%	27%	-	14%	8%
Oppland	15%	26%	34%	-	16%	5%
Buskerud	18%	27%	28%	-	16%	8%
Vestfold	19%	33%	22%	-	13%	4%
Telemark	8%	30%	31%	< 1%	19%	7%
Aust-Agder	13%	28%	25%	-	22%	3%
Vest-Agder	11%	30%	30%	-	15%	8%
Rogaland	13%	40%	30%	< 1%	11%	2%
Hordaland	15%	39%	22%	< 1%	17%	2%
Sogn og Fjordane	11%	20%	40%	-	19%	4%
Møre og Romsdal	10%	34%	22%	-	23%	5%
Sør-Trøndelag	17%	32%	24%	< 1%	18%	6%
Nord-Trøndelag	13%	30%	25%	< 1%	18%	6%
Nordland	7%	31%	22%	-	26%	10%
Troms	11%	29%	20%	< 1%	20%	10%
Finnmark	6%	17%	20%	5%	34%	4%

Arbeidslivsfaget

I 2009 satte Utdanningsdirektoratet i gang utprøving av et nytt fag i ungdomsskolen, arbeidslivsfaget. Utprøvingen omfattet i skoleåret 2009-10 i alt 320 elever i fem kommuner i Akershus, Hordaland, Troms og Vestfold. I 2010-11 er utprøvingen utvidet til ca. 2000 elever i over 80 kommuner i hele landet. Disse elevene utgjør ca. 19% av elevmassen på de deltakende skolene. Vi kan ut fra tallgrunnlaget ikke slå fast hvilke fag elevene hadde valgt om de ikke hadde deltatt i utprøvingen, men det kan se ut som arbeidslivsfag-elevne kommer både fra fremmedspråk og fra fordypning i engelsk eller norsk. Andelene for fransk, spansk og tysk er

på disse skolene ca. 2-3 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet, mens andelen elever som velger engelsk fordypning er ca. 5 prosentpoeng lavere (se tabell 3).

Tabell 3. Gjennomsnittlig fordeling av elevene på fag på skoler som deltar i utprøvingen av arbeidslivsfaget (8. trinn, 2010-2011).

Fag	Skoler med arbeidslivsfag		Alle skoler	Differanse
Arbeidslivsfag	1956	15,8%	3,1%	+15,8%
Fransk	1402	13,6%	15,5%	-1,9%
Spansk	3142	30,4%	32,1%	-1,7%
Tysk	2280	22,1%	25,5%	-3,4%
Fordypning engelsk	1196	11,6%	16,8%	-5,2%
Fordypning norsk	265	2,6%	4,9%	-2,3%

Bytte underveis

Før innføringen av Kunnskapsløftet byttet mange elever fra fremmedspråk til språklig fordypning eller praktisk prosjektarbeid i løpet av ungdomsskolen. I den nye forskriften er reglene for fagbytte skjerpet, og dette har ført til at færre elever bytter underveis nå enn tidligere. Hvis vi ser på årskullet som begynte på 8. trinn i 2008-2009 og følger disse elevene gjennom ungdomsskolen, går det fram at ca. 6000 elever bytter fra fremmedspråk til engelsk eller norsk fordypning. Fremmedspråkfagenes samlede andel går ned fra ca. 74% til ca. 63%. Fordypning i engelsk og norsk øker tilsvarende. Årsaken til bytte kan være av forskjellig art: Elever kan selv ønske å bytte til et annet språk, men bytte kan også bli nødvendig på grunn av flytting eller fordi skolen ikke lenger tilbyr faget på grunn av endringer i lærerstaben.

Tabell 4. Antall elever (i absolutte tall og relativt) per fag (fremmedspråk el. språklig fordypning) på 8. trinn i skoleåret 2008-2009, 9. trinn i 2009-2010 og 10. trinn i 2010-2011.

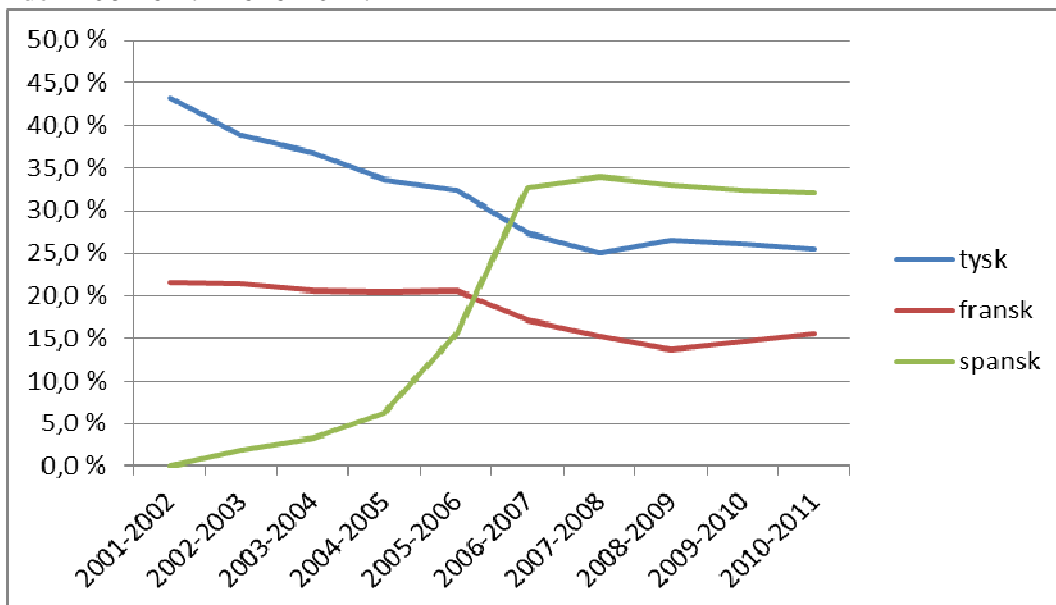
Fag	8. trinn 2008-2009		9. trinn 2009-2010		10. trinn 2010-2011	
Fransk	8701	13,7%	8082	12,6%	7794	12,1%
Spansk	20948	33,1%	19058	29,8%	17902	27,8%
Tysk	16790	26,5%	15413	24,1%	14771	23,0%
Andre fremmedspråk	221	<1,0%	226	<1,0%	229	<1,0%
Fremmedspråk i alt	46660	73,7%	42779	66,9%	40696	63,2%
Fordypning engelsk	11808	18,6%	14826	23,2%	16006	24,9%
Fordypning norsk	3253	5,1%	4830	7,6%	5799	9,0%
Fordypning samisk	30	<1,0%	29	<1,0%	44	<1,0%
Fordypning i alt	15091	23,8%	19685	30,8%	21849	34,0%
Ikke oppført under fag	1571	2,5%	1455	2,3%	1806	2,8%
I alt	63322	100%	63919	100%	64351	100%

Valg av fremmedspråk i et lengre perspektiv

Hvis vi ser på fremmedspråkenes situasjon i ungdomsskolen siden skoleåret 2001-02, er det to iøynefallende utviklinger (se figur 1 på neste side):

- 1) Fram til innføringen av Kunnskapsløftet ble andelen elever som valgte fremmedspråk (i hovedsak tysk og fransk) litt mindre år for år. Etter innføringen av Kunnskapsløftet økte antallet elever som valgte fremmedspråk betydelig (som følge av avskaffelsen av praktisk prosjektarbeid), og andelen elever med fremmedspråk har siden dette ligget stabilt rundt 75%.
- 2) Spansk har på få år utviklet seg til å bli det største fremmedspråket. Utviklingen faller sammen med avskaffelsen av muligheten til å velge praktisk prosjektarbeid og har bare i liten grad "gått på bekostning" av tysk og fransk.

Figur 1. Andel elever som velger spansk (grønn), tysk (blå) og fransk (rød) på 8. trinn i perioden 2001-02 til 2010-2011.

Forsøk med fremmedspråk på 6. og 7. trinn

Utdanningsdirektoratet har satt i gang et toårig forsøk (2010-2012) med fremmedspråk på 6. og 7. trinn. Over 70 skoler i hele landet deltar i forsøket, som skal danne grunnlag for en eventuell beslutning om innføring av fremmedspråk som fellesfag på disse trinnene. Hovedpartene av elevgruppene i forsøket har fransk, spansk eller tysk. Det er også grupper som får opplæring i mandarin og russisk.